

OPINIA CAMEREI CONSULTANȚILOR FISCALI privind expertiza judiciară a expertului versus constatarea specialistului

1. Cadrul legal

- art. 172 C. pr. penală intitulat “*Disponerea efectuării expertizei sau a constatării*”

“(1) Efectuarea unei expertize se dispune când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză este necesară și opinia unui expert.

(2) Expertiza se dispune, în condițiile art. 100, la cerere sau din oficiu, de către organul de urmărire penală, prin ordonanță motivată, iar în cursul judecății se dispune de către instanță, prin încheiere motivată.

(3) Cererea de efectuare a expertizei trebuie formulată în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse evaluării și a obiectivelor care trebuie lămurite de expert.

(4) Expertiza poate fi efectuată de experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate, în condițiile legii.

(5) Expertiza și examinarea medico-legală se efectuează în cadrul instituțiilor medico-legale.

(6) Ordonanța organului de urmărire penală sau încheierea instanței prin care se dispune efectuarea expertizei trebuie să indice faptele sau împrejurările pe care expertul trebuie să le constate, să le clarifice și să le evalueze, obiectivele la care trebuie să răspundă, termenul în care trebuie efectuată expertiza, precum și instituția ori experții desemnați.

(7) În domeniile strict specializate, dacă pentru înțelegerea probelor sunt necesare anumite cunoștințe specifice sau alte asemenea cunoștințe, instanța ori organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialiști care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispozițiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător.

(8) La efectuarea expertizei pot participa experți independenți autorizați, numiți la solicitarea părților sau subiecților procesuali principali.

(9) Când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanță efectuarea unei constatări.

(10) Constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora.

(11) Certificatul medico-legal are valoarea unui raport de constatare.

(12) După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se dispune efectuarea unei expertize.”

- **art. 173 C. pr. penală intitulat “Numirea expertului”**

“(1) Expertul este numit prin ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței.

(2) Organul de urmărire penală sau instanța desemnează, de regulă, un singur expert, cu excepția situațiilor în care, ca urmare a complexității expertizei, sunt necesare cunoștințe specializate din discipline distincte, situație în care desemnează doi sau mai mulți experți.

(3) Când expertiza urmează să fie efectuată de o instituție medico-legală, de un institut sau laborator de specialitate, desemnarea unuia sau a mai multor experți se face de către acea instituție, potrivit legii.

(4) Părțile și subiecții procesuali principali au dreptul să solicite ca la efectuarea expertizei să participe un expert recomandat de acestea. În cazul în care expertiza este dispusă de instanță, procurorul poate solicita ca un expert recomandat de acesta să participe la efectuarea expertizei.

(5) Expertul, instituția medico-legală, institutul sau laboratorul de specialitate, la cererea expertului, poate solicita, atunci când consideră necesar, participarea specialiștilor de la alte instituții sau avizul acestora.

(6) Instituția medico-legală, institutul sau laboratorul de specialitate comunică organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei numele experților desemnați.”

- **Decizia Curții Constituționale nr. 87/2019**

➤ *paragraful 18: “Potrivit art.172 alin.(1) din Codul de procedură penală, efectuarea unei expertize se dispune când, pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză, este necesară și opinia unui expert. Spre deosebire de expertiză, constatarea se dispune de către organul de urmărire penală, potrivit art.172 alin.(9) din același act normativ, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei. Expertiza poate fi efectuată de experți oficiali din laboratoare sau instituții de specialitate ori de experți independenți autorizați din țară sau din străinătate, în condițiile legii, pe când constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Spre deosebire de efectuarea constatării, în cazul efectuării expertizei părțile și subiecții procesuali principali au dreptul să solicite ca la efectuarea acesteia să participe un expert recomandat de acestea (...).”*

➤ *paragraful 19: “Astfel, Curtea reține că regula este aceea că atunci când organele judiciare, în cursul urmăririi penale, au nevoie de opinia unui expert pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză, se dispune efectuarea unei expertize, iar nu a unei constatări. Astfel, dispunerea efectuării constatării va fi întotdeauna excepția, aceasta putând fi realizată doar dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art.172 alin.(9) din Codul de procedură penală (Decizia nr.460 din 5 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.979 din 20 noiembrie 2018, paragraful 51)”.*

- paragraful 20: “(...) potrivit art.172 alin. (4) din Codul de procedură penală, expertiza poate fi efectuată de **experți oficiali** din laboratoare sau instituții oficiale sau de **experți independenți autorizați** din țară sau din străinătate. Curtea constată că, pentru a putea fi desemnată expert în cadrul procedurilor judiciare, persoana respectivă trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute de Ordonanța Guvernului nr.2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.26 din 25 ianuarie 2000.”
- paragraful 28: “În ceea ce privește categoria specialiștilor care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora, Curtea observă că, potrivit art.172 alin.(9) și (10) din Codul de procedură penală, **constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora, când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanță efectuarea unei constatări.**”
- paragraful 32: “Curtea a reținut că, deși norma procesual penală nu definește sintagma „specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare”, prin actele normative edictate, conform atribuțiilor sale constituționale prevăzute la art.61 alin.(1) din Constituție și în marja de apreciere prevăzută de acestea (de exemplu, Ordonanța de urgență a Guvernului nr.43/2002 privind Departamentul Național Anticorupție), legiuitorul a stabilit domeniile de competență ale specialiștilor ce urmează să își desfășoare activitatea în cadrul organelor judiciare, condițiile de numire a acestora și statutul lor(...)
- paragraful 35: “(...)potrivit art.97 alin. (2) lit.e) din Codul de procedură penală, **rapoartele de expertiză și cele de constatare sunt mijloace de probă. (...)**”
- paragraful 36: “Astfel, evaluarea probelor este guvernată de principiul liberei aprecieri, potrivit căruia organele judiciare au dreptul să aprecieze în mod liber atât valoarea fiecărei probe administrate (în raport cu celelalte), indiferent de faza procesuală în care au fost administrate, cât și credibilitatea lor. Probele nu au o valoare a priori stabilită de legiuitor, importanța acestora rezultând în urma aprecierii lor de către organele judiciare în contextul analizei ansamblului materialului probatoriu administrat în cauză”
- paragraful 37: “Așa fiind, Curtea reține că **aspectele constatate printr-un raport de constatare se bucură de aceeași valoare probantă cu cele reținute într-un raport de expertiză, neexistând vreo ierarhizare a acestora.**”
- paragraful 44: “(...) din analiza coroborată a dispozițiilor anterior menționate rezultă, pe de o parte, că rolul și locul specialistului în procedura penală nu sunt esențial diferite de cele ale expertului, iar, pe de altă parte, că raportul de expertiză și cel de constatare tehnico-științifică se bucură de aceeași importanță în cadrul procedurilor penale, nefiind realizată o ierarhizare a valorii probante a celor două.”

- paragraful 45: *“Constatările efectuate prin cele două mijloace de probă pot avea o influență importantă asupra judecătorului, în condițiile în care atât expertiza, cât și constatarea se dispun în scopul elucidării unor aspecte care fac necesară opinia unui specialist în domeniul respectiv, domeniu care nu intră în aria de expertiză a judecătorului. Mai mult, constatările efectuate prin cele două mijloace de probă pot juca uneori un rol determinant între elementele pe care judecătorul își întemeiază hotărârea.”*

2. Opinia

Din examinarea prevederilor legale mai sus menționate reținem următoarele:

a) În ceea ce privește expertiza judiciară:

- expertiza (judiciară) se dispune când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză este necesară și opinia unui expert;
- expertiza se efectuează de *“experți (...)independenți autorizați (...)*;
- expertul este numit prin *“ordonanța organului de urmărire penală sau prin încheierea instanței”*;

b) În ceea ce privește specialistul și constatarea:

- constatarea se poate dispune de către organul de urmărire penală doar în situațiile delimitate și stabilite prin lege, respectiv când există pericol de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei;
- constatarea este efectuată de către un specialist care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora.
-

3. Concluzii

- expertiza și constatarea sunt două mijloace de probă distincte efectuate de persoane cu calități diferite: expert și respectiv specialist;
- opinia specialistului exprimată într-un raport de constatare nu constituie o expertiză în sensul legii;
- specialistul nu este un participant la efectuarea expertizei. Pe cale de consecință, opinia sa nu trebuie inclusă în raportul de expertiză. Mai mult, expertul desemnat nici nu are obligația să se exprime cu privire la opinia specialistului;
- în raportul de expertiză se includ opiniile separate ale experților desemnați, fiind vorba desigur de situația în care au fost mai mulți experți desemnați;

- cel mult în raport se pot include opiniile separate ale experților recomandați de părți (așa numiții experți parte), aceasta fiind însă mai degrabă o regulă din Standardul 35 CECCAR;
- expertiza întocmită de expert și constatarea specialistului fiind mijloace de probă distincte cu aceeași valoare probantă administrate de organul judiciar, acesta are dreptul să aprecieze în mod liber valoarea fiecărei probe administrate în contextul analizei ansamblului materialului probatoriu administrat în cauză.